

annak minden kockázatával, vagy ha úgy tetszik, veszélyével együtt; hogy a beszélgetés ne az igazság felmutatását jelentse, hanem a gondolkodást. Ebben Füleki Gábor kérdezői alávetettsége is ludas: ha nem fogadna el mindent, dinamikusabbá válna a párbeszéd. Egy élet alatt természetesen így is, úgy is eljutunk bizonyos elvekig, azt hiszem azonban, nem jó, ha soha nem nézünk rájuk kívülről. Mint fentebb mondtam, *önmagunknak*

nem jó, lelki és mentális higiéniánkért ártunk vele mi magunk.

A *Szó szerint minden* egy rendkívül művelt, értelmes, alapos, több nyelvet tudó, azokban elmélyedő és elmélyülő, túlérzékeny ember vallo-mása, aki – ezzel kezdtem ezt az írást – otthontalanul bolyong a világban. Keresi az otthonát, de ha megtalálja, akkor is nyugtalan, és a nyugtalanságát ítélkezésbe fojtja. Nagyon érdekes önéletrajz, szinte már önmonográfia.

LESZ MÉG NYÁR

Horváth Gizella: *Egy fal között*

■ On Kawara japán konceptművész dátumfestményei fekete alapon fehérrel a festmény keletkezésének dátumát örökítik meg, semmi más. Négy évtizeden keresztül több mint háromezer ilyen képet festett. Egyszerűen, mégis meghatóan, fáradhatatlanul fogalmazza meg, hogy minden napot értékel, rendíthetetlen, odaadó köszönettel. Horváth Gizella művészeti olvasónaplójának ötödik napján olvashatunk On Kawaráról, és a kötetet végigolvassva azt érezni, más, de mégis hasonló köszönetgesztus a mozgatórugója ennek a naplónak is. *Egy fal között* című új kötete Facebook-bejegyzések sorozataként indult tavaly márciusban, a pandémia okozta szükségállapot romániai beálltakor. A szerző két hónapon keresztül, az akkori karanténidőszak alatt napi egy bejegyzést posztolt egy számára fontos képről néhány személyes reflexióval, azzal a céllal, hogy az általa szeretett műalkotások segítségével próbálja megőrizni a derűt saját és mások mindennapjaiban.

Fontosak voltak nekem is akkor ezek a bejegyzések. Követtem, vártam őket, valami szépet, elgondolkodtatót tudtak felmutatni minden nap. Ezeket a bejegyzéseket gyűjti egybe a kötet a képek apró reprodukcióival, amik önmagukban nem élvezhetők, de hozzájuk tartozó QR-kódok segítik a képek felkeresését az interneten. Emiatt is izgalmas kísérlet ez a könyv: kell mellé egy okostelefon és az internet, interaktív játékot teremtve ezáltal a papír valósága és a virtuális tér között. A formai tervezés Burus Botond grafikus munkáját dicséri. Minden oldal egy nap, minden lap alján a járvány aznapi aktuális statisztikai adataival, egymás mellett a megbetegedettek, a gyógyultak és az elhunytak száma. Vastag sárga sáv jelzi a megbetegedések növekvő számát, az első oldalakon még alig láthatóan, de ahogy telnek a hetek, feszültséget keltően festi meg a sárga sáv a fehér lapot. Bár a kötet az előszó utolsó mondata szerint kevésbé szerencsés időben született,

és kétségkívül megidézi a tavalyi karantén különös atmoszféráját, alapvető üzenete éppen a művészet életigenlő szerepe. A kötet címe is azt sugallja, hogy bár a járvány Kózműves Kelemen-feleségekként házaink falainak szorításába és a Facebook virtuális falára kényszerített minket, ha kívül be kell zárni, akkor belül nyitni kell. És Horváth Gizella naplója a művészet gyógyító erejéről szól, arról, hogy most még inkább fontos kapaszkodónk, örömforrásunk a művészet – hogy emlékezzünk arra, miért is egyszerű embernek lenni.

Horváth Gizella képleírásai személyes hangvételűek, lényeglátóak, türelmesek. Mint egy valódi naplóban, a számára fontos, meghatározó művészeti alkotásokkal való találkozásokról beszél, szívből, nyíltan. Mert sokszor nagyon intenzív találkozások története ez a könyv, olyan művészettapasztalatoké, amik megdöbbennek, gyönyörködtetnek, vagy szavak nélkül hagynak. És éppen ez a legszebb ebben a gyűjteményben, hogy amellettt hogy lényegre törő, értő és érzékeny képleírásokat tartalmaz, mer vallomásos is lenni, nyíltan beszélni saját élményről. Képolvasatait a kíváncsi olvasó megismerési, megértési vágya hajtja, a titkot keresik, a lényegét kutatják. Mint egy jó verskötet, ami emlékeztet arra, hogy jó verseket olvasni, mert olyan tudás rejlik bennük, ami csak a versnek tulajdona, úgy ezt a kötetet is azért jó olvasni, mert azt tanítja, érdemes az olvasó-kutató felfejtő munkáját elvégezni, mert mindig találni valamit, ami miatt érdemes volt keresni. A képleírások az alkotások zárt történetét fűrkészik, úgy, hogy egyben a saját személyes megérintettség történeteivé is válnak. Ugyanolyan szelíd

természetességgel beszélnek a nagy klasszikusokról, mint a kevésbé ismert kortársakról.

A kötet válogatása széles merítésű mind a művészeti irányzatok, mind pedig a művészek sokszínűségét tekintve. A reneszánsztól a *street art*ig, a kánonból sokszor kimaradó vagy perifériára szoruló női és fekete művészekre is kitekintve, rendezőelv nélkül, az éppen aznapi ötlet, kíváncsiság vezérelte választás szerint. Degas mosónői és Rippl-Rónai borozó férfinai a mindennapok kedves, fáradt intimitásáról szólnak, Chardin fiatal tanítónőjében, Zurborán telt citromjaiban és Csontváry hámozott almáiban a csendes életet csodáljuk, Turner Velencéjének fátyolosan ragyogó fényét, Mary Cassat képein pedig az együttlétbe beleolvadó, önmagát gyermekének átadó anyai szeretetet. Giotto *Utolsó vacsorájának* résztvevői egyszerű, nem különösen szép emberek, mégis a csodának részesei. Georges de La Tour *Bűnbánó Magdolnája* a nyugalom megtestesítője, Francis Bacon ordító pápája egyszerre ünnepélyes, gyönyörű és félelmetes, mint Monet festménye halott feleségéről, amelyben a halál visszavonhatatlansága egyszerre lebilincselő és gyötrelmes. Tracey Emin kiállított ágya saját depressziós időszakának emberszagú, szenvedő, őszinte lenyomata. A költészet napjára egy szavakban nehezen megragadható élmény jut: Rogier van der Weyden Krisztusa a keresztben „minden megnyilvánulásában fenséges. Akkor sem voltak rá szavaim, most sincsenek.” Szép ez a megengedő hangnem, ahogyan a szerző a megindultságról mint a művészi élmény esszenciájáról (nem) tud beszélni. Hasonló élmény fogalmazódik meg Lucio

Fontana olasz festő hasítás-képei kapcsán: egy fehér festmény egyetlen éles hasítással – seb, nyitás az ismeretlen háttérre, amit máskor sosem látunk, de minden kép mögött ott van, mint emberi mulandóságunk. Anish Kapoor *Amikor én áldott állapotban vagyok* című munkája a kötet egyik kedvence, a szerző és az olvasó számára egyaránt. A sima, fehér falfelületen egy domborulatot, gömbölyödést látunk: a nő áldott állapota a művészi alkotás metaforájaként jelenik meg, egyszerűen, mégis meghatóan, felemelően. Kapoor munkája egyben vonatkozatható a kötet címére is: még egy fal között is ott lapul az élet, egy új élet ígérete. A brit-indiai szobrász másik inspiráló munkája a Chicagóban található, óriás *Felhőkapu*, melynek babszem alakú, tükröződő felületén föld és ég egybeolvad, összeölelkezik. A fény és annak miriád játéka visszatérő szereplője a bejegyzéseknek; megtanuljuk pontosan látni, amikor tompa vagy puha, vagy vibrál, vagy kérlelhetetlenül hasít, mint Edward Munch *Napjában*, máskor pedig a transzcendencia hordozójává válik. Anthony McCall fényinstallációi a kivételes találkozások megismételhetetlenségéről, az élet enyészetnek kitett szépségéről gondolkodtatnak el.

Külön bája a kötetnek annak humora. Megtudjuk, hogy Velázquez Margit infánsnőjének hatalmas krinolin szoknyája a *social distancing* kiváló eszköze lenne, amivel az előrejelzések szerint sajnos remekül lehetne tarolni az őszi-téli kollekción is. Nevetünk Hecker Péter magukból kivetkőzött

kokárdás asszonyain, akik szimpatikus fiatalokat vernek, a hidegtálat kínáló, piros-fehér-zöld fürdőruhás férfin a térdig érő Balatonban, a művészettől felzaklatott múzeumlátogatókon, és vigyorgunk Kuszama Jajoi japán pöttyfestőművészek a vietnámi háború megfékezése érdekében Nixonnak tett kacér ajánlatán. Ebben az értelemben is erénye a kötetnek a sokszínűség: nincs beszűkülve egyféle ízlésvilág kereteibe, széles a befogadása, sokfélé tud nyitottsággal figyelni, érteni – és megszerettetni.

Horváth Gizella középiskolai filozófiatanárom volt. Az ő óráján néztünk először Tarkovszkijt, itt gondolkodtunk el először komolyabban azon, hogy mi is az ember, és miatta kölcsönöztem a könyvtárból olyan könyveket, amiket akkor még nem érttem, de a gondolkodás izgalmát elvetették bennem. Jó lett volna művészettörténetet is tőle tanulni. Ez a kötete lelassulni tanít, csendesesen figyelni. Nem utolsósorban pedig azt tanítja, hogy személyesen (és nem online) műzeumba, kiállításra járni kegyelem – és meg is születik bennünk a valós művészetbefogadás iránti éhség, offline, mondhatni hús-vér valójában, amikor a szép nemcsak majdnem igaz. A kötet a tengerrel, a gyönyörű Velencével indít (Paul Klee), és az ember soha nem apadó megismerési vágyát jelképező csillagos éggel zárul (Van Gogh). Megyünk mi még a Tate-be, a Pompidou-ba, az Orsay-ba, a Pradóba, s ne feledjük, Velence gyönyörű, tavasz van, lehet lélegezni.

Veres Ottilia